

MUISTIO

Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti 10.12. klo 9–12.00 työpajan, joka oli tarkoitettu Näkövammaisten kirjasto Celian kirjastoyhteistyökumppaneiden edustajille. Työpaja oli osa Näkövammaisten kirjastoa koskevan lain uudistamisen [esiselvitysvaiheen](#) sidosryhmien kuulemista.

Työpajan tarkoituksena oli koota Celian kanssa yhteistyötä tekevien kirjastojen kokemuksia yhteistyön toimivuudesta ja löytää kehittämissuhteita ja uusia ideoita yhteistyön kehittämiseksi tulevaisuudessa. Lisäksi työpajassa keskusteltiin asioista, jotka kirjastojen kannalta on tarpeen ottaa huomioon lain valmistelussa.

Tilaisuudessa oli ulkopuolinen fasilitaattori Osana yhteistä ratkaisua Oy:stä. Opetus- ja kulttuuriministeriön viranhaltijat toimivat keskustelun kirjaajina. Läsnä oli myös edustajia Celiasta.

Osallistujaorganisaatiot:

Aalto-yliopiston oppimiskeskus, Aluehallintovirasto, Espoon kaupunki, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Metropolia ammattikorkeakoulu, Oulun kaupunginkirjasto, Pornaisten kunnankirjasto, Porvoon kaupunginkirjasto, Seinäjoen kaupunginkirjasto/YKN-edustaja, Suomen tieteellinen kirjastoseura/Helsingin yliopisto, Taideyliopiston kirjasto, Tampereen kaupunginkirjasto, Turun kaupunginkirjasto, Vaasan kaupungin kulttuuri- ja kirjastopalvelut.

Työryhmä 1

Yhteistyö

Mikä kirjastojen ja Celian välisessä yhteistyössä toimii?

- Celia tiedottaa hyvin asioista
- Celian asiakaspalvelu on nopeaa, asiantuntevaa ja ystävällistä

Missä kehitettävää?

- Koulujen ja kirjastojen yhteistyötä tulisi parantaa
- Celianet-verkkopalvelun parantaminen nimenomaan CD-levyjen tilaamisen suhteen
- Viestinnän saavutettavuutta ja fokusointia olisi kehitettävä
  - o esitteitä tulisi uudistaa ”iskevimmiksi” ja ne olisi hyvä olla myös englannin kielellä
- Rekisteröintiin tulisi olla selkeämmät ohjeet, koska rekisteröinti on haastavaa
- Celian tunnettuutta tulisi lisätä

Mitä uusia ideoita?

- Pilottikirjasto-hanke tuomaan Celiaa esiin
- Lukuliike mukaan tuomaan Celiaa esiin
- FB-ryhmään lisää henkilöitä mukaan keskusteluun
  - o Kuka on oikeutettu saamaan Celian palveluja
- Videoita haastaviin tilanteisiin (rekisteröinti)
- kekseliäämpää viestintää Celian houkuttelevuuden edistämiseksi (esim. ämpärit messuilla Celian pisteeseen)

Evästyksiä lainvalmisteluun

Mitä ministeriön kannattaisi lainvalmistelussa ottaa huomioon?

- Celian, kirjastojen ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö tulisi kirjata
- Celian palvelujen integrointi osaksi yleisiä palveluja?
- Celian palvelujen käyttöoikeuden määrittely
  - o Kenellä oikeus käyttää Celian palveluja
- Lainvalmistelussa osallistaminen ja kuuleminen on tärkeää
  - o Kuulemisen uudet tavat (saavutettavuus/ selkokielisyys)
- Lainvalmisteluprosessin toivotaan oleva mahdollisimman avointa
- Celian aineistotuotanto/asiantuntijuus
  - o Miten tasapainoillaan?

Työryhmä 2

Yhteistyö

Mikä kirjastojen ja Celian välisessä yhteistyössä toimii?

- Celiasta saa hyviä ohjeita ja henkilökohtaista, nopeaa palvelua.
- Celianet.fi toimii hyvin.
- Yhteistyökuvio on vakiintunut.

Missä kehitettävää?

- Yleisten kirjastojen, koulujen ja Celian välistä työnjakoa tulisi selkeyttää. Asiakasta ei saa pompottaa koulusta kääntymään kirjaston puoleen tai päinvastoin, vaan palvelu pitää saada suoraan kummasta vain.
- Koulut tulisi vastuuttaa hoitamaan lukemisesteisten ohjausta, jotta tietoisuus palveluista saataisiin tasaisemmaksi eikä se olisi toimijoiden (esimerkiksi erityisopettajan) omasta aktiivisuudesta kiinni.
- Tiedotuksen näkyvyyttä olisi hyvä lisätä. Eri kampanjoiden (esim. Lukeminen kuuluu kaikille) kesto voisi olla pidempi tai kampanjoita voisi toistaa useamman kerran.
- Alueellista kehittämistehtävää hoitavien kirjastojen toiminta Celia-yhteistyössä tulisi saada yhtenäisemmäksi. Nyt alueilla on eroja mm. vanhoista käytänteistä johtuen.

Mitä uusia ideoita?

- Nykyisten Celian asiakkaaksi rekisteröitymistapojen lisäksi voisi mahdollistaa henkilön oman suoran rekisteröitymisen asiakkaaksi verkossa vahvan tunnistautumisen kautta.
- Kirjastot voisivat valmistaa saavutettavia teoksia myös itse, esimerkiksi paikallisten kirjailijoiden esiin nostamiseksi.
- Celian avulla voitaisiin vahvistaa tiedolla johtamista ja datan käytön hyödyntämistä mm. toiminnan vaikuttavuuden seurannassa.

Evästyksiä lainvalmisteluun

Mitä ministeriön kannattaisi lainvalmistelussa ottaa huomioon?

- Uudistetussa laissa tulisi näkyä Celian tekemä laaja-alainen yhteistyö eri tahojen kanssa.
- Käyttöoikeus tulisi määritellä uudelleen, eli määritellä laajemmin ja tarkemmin se, ketkä ovat oikeutettuja käyttämään Celian palveluita.
- Celian asiantuntijarooli tulisi määritellä tarkemmin.

- Laissa/lain perusteluissa tulee viitata muuttuvaan lainsäädäntöön, erityisesti saavutettavuusdirektiiviin, esteettömyysdirektiiviin ja tekijänoikeuslainsäädäntöön.
- Lain yhteydet korkeakoulu- ja ammattikorkeakouluja koskevaan lainsäädäntöön tulee huomioida.
- Lain nimi tulee harkita uudelleen. Siinä olisi hyvä näkyä nykyinen laajempi asiakaskunta.
- Lailla tulee turvata ennen kaikkea eniten tarvitsevien, kaupallisten palveluiden ulkopuolelle jäävien tahojen palveluiden saanti.
- Muun muassa maahanmuuttajien määrän kasvu ja heidän tarpeensa Celian palveluille on hyvä huomioida.
- Korkeakoulujen opetuksen ja opetusmateriaalien siirtyminen laajenevassa määrin englanninkielisiksi on hyvä huomioida lainvalmistelussa.
- Lainvalmisteluprosessin toivotaan oleva mahdollisimman avointa.

Työryhmä 3

Yhteistyö

Mikä toimii?

- yhteistyö mahdollistaa erilaiset ratkaisut eri kunnissa, toteutuksissa liikkumatilaa kunnan tarpeiden mukaisesti
- yleiset kirjastot tuntevat hyvin asiakaskuntansa, mahdollisuus asiakaslähtöisiin, räätälöityihin palveluihin
- yhteistyö perustuu vapaaehtoisuuteen, mukana olevat haluavat olla mukana, toisaalta kirjastoilla mahdollisuus kieltäytyä yhteistyöstä
- Celian tuottama materiaali
- Celian asiantuntemuksen hyödyntäminen kirjastoissa

Missä kehitettävää?

- yhteiskehittelyrakenteiden vahvistamisessa
- kertyvän asiantuntijatiedon järjestämisessä ja jakamisessa (esim. hyvien käytänteiden jakaminen)
- korkeakoulukirjastojen puolella nopeisiin, hyvin erilisiin tarpeisiin vastaamisessa (aineistojen osalta)
- jatkuvan oppimisen edellytysten turvaamisessa (ammattillisen osaamisen päivittämistarpeet mm. yleisten kirjastojen puolella)

Uudet ideat?

- saavutettavuusasiantuntijuuden laajempi hyödyntäminen kirjastokentällä, Celiasta ”saavutettavuustalo”, Celian laajemman kirjastoja konsultoivan roolin kehittäminen
- täsmäviestinnän kehittäminen
- kulttuurihyvinvointi–näkökulma mukaan vahvemmin

Evästyksiä lainvalmisteluun

Mitä ministeriön kannattaisi lainvalmistelussa ottaa huomioon?

- säilytetään mahdollistava lainsäädäntö
- edistetään lainsäädännöllä laajaa, monialaista yhteistyötä
- tulisiko yhteistyörakenteista kirjata jotakin lakiin?
- terminologian (ml. kirjaston nimen) päivitys
- maksuttomuuden turvaaminen ml. asiantuntijapalvelut julkiselle hallinnolle
- lainvalmisteluprosessista laajasti kenttää ja käyttäjiä osallistava

- Celian toiminnan tulevaisuudesta keskusteltava osana lainvalmistelua
- kielellisten oikeuksien turvaaminen
- yhteentoimivuus tekijänoikeuslainsäädännön kanssa keskeistä

Työryhmä 4

Yhteistyö

Mikä toimii

- markkinointi: korkeakoulujen kampanjat
- yhteydenpito Celian ja kirjastojen välillä
- viestintä: Celia-palkinto, ohjevideot, uutiskirje ja kyselytunti + kirjallinen koonti (aiemman webinaarin tilalla)

Missä kehitettävää

- tarvitaan ohjeita aineistojen ja apuvälineiden käyttöön
- asiakkaaksi rekisteröinti perusopetuksessa ei aina toimi, sillä opettajat eivät aina rekisteröi Celian palveluita tarvitsevia oppilaita
  - o opettajilla tulisi olla paremmat valmiudet tunnistaa lukemisesta
  - o koulujen palvelumallia tulisi selkiyttää ja kehittää (esim. samaan tapaan kuin yleisten kirjastojen projekti)
- kirjastojen ruotsinkielisessä palvelussa ja Celian palveluiden tuntemuksessa puutteita
- epätietoisuutta, saako Celian palvelua kaikista lähikirjastoista, tarvittaisiin selkiytystä rekisteröintiin ja Celian palveluiden opastamiseen.

Uudet ideat?

- ikäihmisillä on ongelmia verkossa kuunneltavien aineistojen kanssa
  - o tietoteknistä kynnystä tulisi madaltaa paremmalla opastuksella
  - o ratkaisuna voisi olla ikäihmisten opastaminen yhdistysten kanssa
    - ”kummi-malli”, jossa kummit toimisivat välittäjinä Celian, kirjaston ja yhdistyksen välillä ja voisivat opastaa ikäihmisiä
    - ”kummi-mallia” voisi soveltaa myös nuorten ja nuorten aikuisten kohdalla

Evästyksiä lainvalmisteluun

Mitä ministeriön kannattaisi lainvalmistelussa ottaa huomioon?

- prosessin tulisi olla läpinäkyvä
- benchmarkkaus muihin pohjoismaihin ja niiden lainsäädäntöön tärkeä
- tasavertaisuuden turvaaminen olennaista
  - o saavutettavuus ja vähemmistöjen huomioon ottaminen
- maksuttomuudesta pidettävä kiinni
- kirjastoyhteistyö mainittava
- tulisiko maahanmuuttajat huomioida laissa?
- johtokunnan kokoonpano ja suhde toimijoihin tulisi ottaa huomioon
- Celian monet roolit ja kysymys siitä, mikä Celia on
  - o mikä on kirjasto, mikä on asiantuntijalaitos
  - o yhteistyö Selkokeskuksen kanssa